

MÁY VẤN ĐỀ GIÁO DỤC DÂN SỐ CHO NGƯỜI LỚN

VŨ NGỌC BÌNH

*Ban thư ký Chương trình giáo dục dân số
Bộ giáo dục*

Trong các chương trình giáo dục người lớn, giáo dục dân số trở thành một bộ phận có nội dung phong phú và đa dạng. Phương pháp tiến hành không chỉ giới hạn trong các lớp học mà còn bao gồm: hội thảo, tranh luận, tham quan, tranh ảnh, đèn chiếu, v.v...

Ngoài những kiến thức phổ thông về dân số học, kế hoạch hóa gia đình, giáo dục giới tính, giáo dục then hôn thú, v.v... nội dung giáo dục dân số còn bao gồm việc dạy nghề, luật pháp nhằm vào mục đích nâng cao chất lượng cuộc sống cho mọi người trong xã hội. Chương trình giáo dục dân số cần phong phú, đa dạng, phù hợp với nhiều nhóm đối tượng khác nhau.

Ở nhiều nước, giáo dục dân số được quan niệm như một chiến lược xen kẽ trong các chương trình phát triển quốc gia như mở rộng nông nghiệp, lương thực và dinh dưỡng, xóa mù chữ và giáo dục người lớn, rèn luyện lao động và dạy nghề, phúc lợi xã hội, giáo dục môi trường, canh tân thành phố... Giáo dục dân số trở thành một bộ phận thiết yếu trong các chính sách dân số cũng như các kế hoạch phát triển quốc gia dài hạn và được triển khai trong khuôn khổ, hoàn cảnh xã hội và lịch sử riêng của từng nước.

Cùng với nhiều nước khác trong khu vực châu Á - Thái Bình Dương, nước ta đang tham gia tích cực chương trình giáo dục dân số của Liên hiệp quốc. Thủ đô Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh và các tỉnh Thái Bình, Long An, Quảng Nam - Đà Nẵng được chọn là những nơi thí điểm chương trình giáo dục dân số để đánh giá, rút kinh nghiệm cho việc triển khai rộng rãi cả nước.

Nội dung giáo dục dân số sẽ được đưa vào chương trình của các ngành học: mẫu giáo, phổ thông, sư phạm và bổ túc văn hóa, trong đó giáo dục dân số cho người học bổ túc văn hóa là việc làm cần thiết và cấp bách nhất vì chính họ đang cần phải thực hiện chính sách dân số của Đảng và Nhà nước một cách trực tiếp.

Đối tượng của giáo dục dân số là đông đảo và đa dạng trước hết là cán bộ, thanh niên và quảng đại quần chúng nhân dân lao động - những người đang ở độ tuổi

trưởng thành, đã phát triển về mặt thể chất và tâm lý. Họ là những người chủ gia đình hoặc sắp thành lập gia đình và hiện đang tham gia lao động, sản xuất và công tác, mọi hoạt động của họ có ảnh hưởng trực tiếp tới chất lượng cuộc sống gia đình, làng xã và đất nước. Tuy vậy, phần lớn họ chưa có những kiến thức cơ bản và cần thiết về dân số học, chưa thấy hết được những ý nghĩa kinh tế - xã hội của chính sách dân số của Đảng và Nhà nước và thậm chí trong họ còn tồn tại những quan niệm, nếp suy nghĩ cũ kỹ, lạc hậu và sai lạc về những khía cạnh của vấn đề dân số như quy mô gia đình, chất lượng cuộc sống, nuôi dạy con cái... vốn tạo thêm trở ngại khó khăn cho việc thực hiện các chính sách kinh tế - xã hội nói chung và chính sách dân số nói riêng. Chính vì vậy, đưa giáo dục dân số vào nội dung học tập của người học lớn tuổi là phù hợp với nhu cầu của người học và yêu cầu của xã hội.

Khái niệm giáo dục dân số đã sớm có trong chương trình, nội dung học tập của người lớn.

Từ những năm 1960, thực hiện cuộc vận động sinh đẻ có kế hoạch, trong những bài giảng ở các lớp học cần phổ cấp I, cấp II hay chuyên đề sau cấp I... đã có những yếu tố dân số học và giáo dục dân số như sinh đẻ có kế hoạch, vệ sinh thường thức, nuôi dạy con cái hay những kiến thức chọn lọc trong sản xuất và đời sống nhằm góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống thì hiện nay những nội dung này được chọn lọc sắp xếp lại, tuyển chọn một cách phù hợp mang tinh thần giáo dục dân số cho người lớn. Nội dung đó bao gồm:

1. Một số khái niệm và kiến thức cơ bản về dân số học
2. Tình hình dân số Việt Nam và thế giới
3. Mối quan hệ của vấn đề dân số với các mặt của cuộc sống.
4. Giáo dục giới tính và kế hoạch hóa gia đình.
5. Những nội dung chính trong chính sách dân số của Đảng và Nhà nước.

Các nội dung trên được đưa vào chương trình học tập của người học theo ba cách:

1. Thành những bài học riêng hay chuyên đề riêng.
2. Liên hệ kết hợp vào các môn sinh vật, toán, địa, văn ở các trường lớp tập trung và tại chức

3. Những tài liệu học tập sinh động, hấp dẫn dưới dạng tuyên truyền còn được thể hiện dưới nhiều hình thức hoạt động khác linh hoạt, phong phú, đa dạng và phù hợp với điều kiện, khả năng lao động và học tập của người học lớn tuổi với sự tham gia hỗ trợ của các phương tiện thông tin đại chúng như báo chí, đài phát thanh, phim ảnh... hay các loại tranh ảnh, phim đèn chiếu, biểu đồ, áp phích... sử dụng rộng rãi mọi nơi.

Kinh nghiệm nhiều nước đã triển khai giáo dục dân số cho thấy, chúng ta có thể mạnh dạn gạt bỏ đi những nội dung cũ kỹ, lạc hậu và xa rời thực tế hiện đang còn mang tính chất “canh tàn”. Việc này đòi hỏi phải hết sức phù hợp, tránh sự gò bó, miễn cưỡng không cần thiết dẫn đến xáo trộn, nặng nề, cản trở các chương trình hiện hành. Nội dung giáo dục dân số sẽ làm phong phú hơn, hoàn thiện hơn, phục vụ

thiết thực hơn những mục tiêu của các chương trình này và thực sự là một bộ phận hợp thành của chúng.

Giáo dục dân số cho người lớn đòi hỏi cấp thiết phải có nhiều loại tài liệu cổ động, tuyên truyền, dạy – học...) phù hợp với nhiều loại đối tượng ở các địa bàn hoàn cảnh xã hội, truyền thống văn hóa - lịch sử ở nước ta (tập quán, tín ngưỡng, hoàn cảnh xã hội, quy luật tâm lý...) cũng như đặc điểm nhận thức và trình độ tiếp thu của các lứa tuổi, hoàn cảnh cụ thể của địa phương, đội ngũ giáo viên... cùng nhiệm vụ của hành học bổ túc văn hóa và những mục tiêu cải cách giáo dục phổ thông cho người lớn ở nước ta.

Sự phối hợp đồng bộ giữa ngành giáo dục với các ngành khác như y tế, văn hóa - thông tin, tuyên truyền... giữa Bộ Giáo dục với các cơ quan, đoàn thể xã hội khác là rất cần thiết trong việc nghiên cứu, huấn luyện, bồi dưỡng giáo dục dân số, biên soạn tài liệu, chương trình học, sử dụng các loại phương tiện nghe - nhìn, khai thác sử dụng kinh nghiệm nước ngoài cũng như tranh thủ sự hợp tác quốc tế.

Tiến hành giáo dục dân số chắc chắn còn có những khó khăn nhất định vì đây là một lĩnh vực mới mẻ. Tuy nhiên, chúng ta đã có những thuận lợi cơ bản: Đảng và Nhà nước có chính sách dân số, toàn ngành giáo dục có quyết tâm lớn với sự hưởng ứng rộng rãi của toàn xã hội, công cuộc cải cách giáo dục đang được triển khai. Đưa nội dung giáo dục dân số vào các chương trình học tập của ngành học bổ túc văn hóa cho người lớn chắc chắn sẽ cho phục vụ thiết thực việc thi hành chính sách dân số của Đảng và Nhà nước.